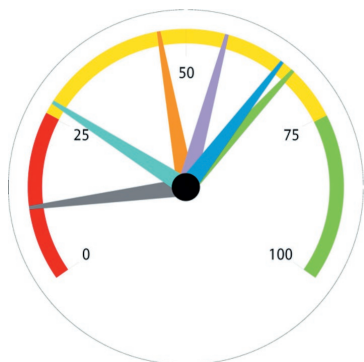

Främjande av hälsa och välbefinnande i den grundläggande utbildningen 2013

www.thl.fi/teaviisari

Så genomfördes undersökningen

Datainsamlingen riktades till rektorerna vid alla grundskolor (N=2 734) i oktober 2013. Svar inkom från 2 022 grundskolor (74 %).

Skolans rektor ombads att besvara datainsamlingen i samarbete med ledningsgruppen och/eller elevvårdsgruppen.

Författare:

Kirsi Wiss

Expert, THL

Vesa Saaristo

Expert, THL

Timo Ståhl

Ledande expert, THL

Heidi Peltonen

Undervisningsråd,
Utbildningsstyrelsen

Kristiina Laitinen

Undervisningsråd,
Utbildningsstyrelsen

UTBILDNINGSTYRELSEN

INLEDNING

Institutet för hälsa och välfärd och Utbildningsstyrelsen har sedan år 2006 följt upp arbetet med att främja hälsa och välbefinnande vid skolor och läroanstalter. Grundskolornas dagliga arbete för att främja hälsan och välbefinnandet kartlades redan för fjärde gången genom en riksomfattande datainsamling hösten 2013.

I denna publikation rapporteras de centrala resultaten från datainsamlingen hösten 2013 där 2 022 grundskolor deltog. Resultatet granskas utgående från referensramen för hälsofrämjande verksamhet (TEA) i en organisation (engagemang, ledning, uppföljning, resurser, gemensam praxis, delaktighet). De skolspecifika resultaten från de 755 skolor som gett sitt samtycke till att uppgifterna publiceras finns i webbtjänsten TEAvisari (www.thl.fi/sv_SE/web/sv/forskning/verktyg/teaviisari).

RESULTAT

Engagemanget i arbetet med att främja hälsa och välbefinnande

Skolornas engagemang i arbetet med att främja elevernas hälsa och välbefinnande kan bland annat granskas utgående från hur läroplanens och årsberättelsens teman anknyter till hälsan och välbefinnandet.

Totalt 81 procent av grundskolorna uppgav att läroplanen beskriver hur elevernas påverkansmöjligheter ska främjas och 82 procent uppgav att den beskriver hur föräldrarnas eller vårdnadshavarnas påverkansmöjligheter ska främjas. Två år tidigare var motsvarande andelar 75 respektive 81 procent.

I 77 procent av grundskolorna beskriver årsberättelsen elevvårdens resurser och i 76 procent av grundskolorna beskriver den elevvårdens verksamhet (samarbete, utvärderingar osv.). Var sjätte skola (16 %) utarbetar ingen årsberättelse alls.

Ledningen av arbetet med att främja hälsa och välbefinnande

Ledningen beskriver hur skolans välfärdsarbete organiseras, definieras och genomförs. Läsåret 2012–2013 fanns det en elevvårdsgrupp i varje skola. I var tredje skola (30 %) sammanträdde elevvårdsgruppen en gång i månaden och i ungefär var fjärde skola (27 %) mer sällan än det. I 28 procent av skolorna sammanträdde elevvårdsgruppen en gång i veckan eller oftare. Det har inte skett någon väsentlig förändring i elevvårdsgruppens mötesfrekvens jämfört med situationen två år tidigare (Saaristo m.fl. 2012).

I sammanlagt 93 procent av skolorna är rektorn permanent medlem i elevvårdsgruppen, i 92 procent en speciallärare, 89 procent en hälsovårdare, 82 procent en kurator/socialarbetare och 60 procent en psykolog. I fyra procent av skolorna har elevvårdsgruppen en läkare som permanent medlem. I merparten (91 %) av grundskolorna fokuserar det multiprofessionella elevvårdsarbetet huvudsakligen på behandling av frågor som gäller enskilda elever.

Enligt hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010) ska skolhälsovårdstjänsterna också främja en sund och trygg skolmiljö och främja välbefinnandet i skolan samt följa upp detta med tre års mellanrum. Ungefär var femte (18 %) skola uppgav att det inte finns uppgifter om när arbetsmiljön senast granskats, medan 66 procent uppgav att granskningar genomförts enligt de intervall som förutsätts i lag. Två år tidigare var motsvarande andelar 26 respektive 55 procent.

I sammanlagt 795 skolor (43 % av de granskade skolorna) hade brister i anslutning till fysikaliska exponeringsfaktorer (buller, belysning, lukt osv.) observerats vid senaste granskning. I ungefär hälften av dessa skolor hade bristerna ännu inte avhjälpats hösten 2013. Brister som anknyter till biologiska exponeringsfaktorer (inomhusluften, mögel osv.) anmäldes av 666 skolor (35 % av de granskade skolorna). I ungefär hälften av skolorna hade de brister som observerats ännu inte avhjälpats hösten 2013.

Uppföljningen av elevernas hälsa och välbefinnande

Förekomsten av mobbning övervakas i nästan alla skolor. Vanligast är att det sker i diskussioner mellan eleven, vårdnadshavaren och läraren (98 %), vid skolhälsovårdens undersökningar (93 %), genom KiVA Skola-kartläggningar (74 %) eller andra återkommande elevenkäter (72 %). Totalt 81 procent av alla skolor med årskurs 7–9 och enhets-skolor uppgav att de använder de skolspecifika resultaten från enkäten Hälsa i skolan för att klarlägga förekomsten av mobbning.

Tre av fyra skolor (75 %) uppgav att de registrerar och statistikför alla observerade fall av mobbning. Två år tidigare var motsvarande siffra 82 procent. Totalt 15 procent av skolorna uppgav att uppgifter saknas om andelen elever som mobbas varje vecka. Mobbning varje vecka hade förekommit i 28 procent av skolorna. Under den två år långa uppföljningsperioden har situationen varit så gott som oförändrad, eftersom 30 procent uppgav mobbning varje vecka år 2011.

Elevvårdens resurser och tillgänglighet

År 2012–2013 hade 91 procent av grundskolorna tillgång till en skolkurator/socialarbetare (diagram 1). Fyra år tidigare hade andelen varit 76 procent (Wiss & Rimpelä 2010). Också tillgången till psykolog och skolläkare har förbättrats under uppföljningstiden på fyra år. Nästan alla skolor har tillgång till en hälsovårdare.

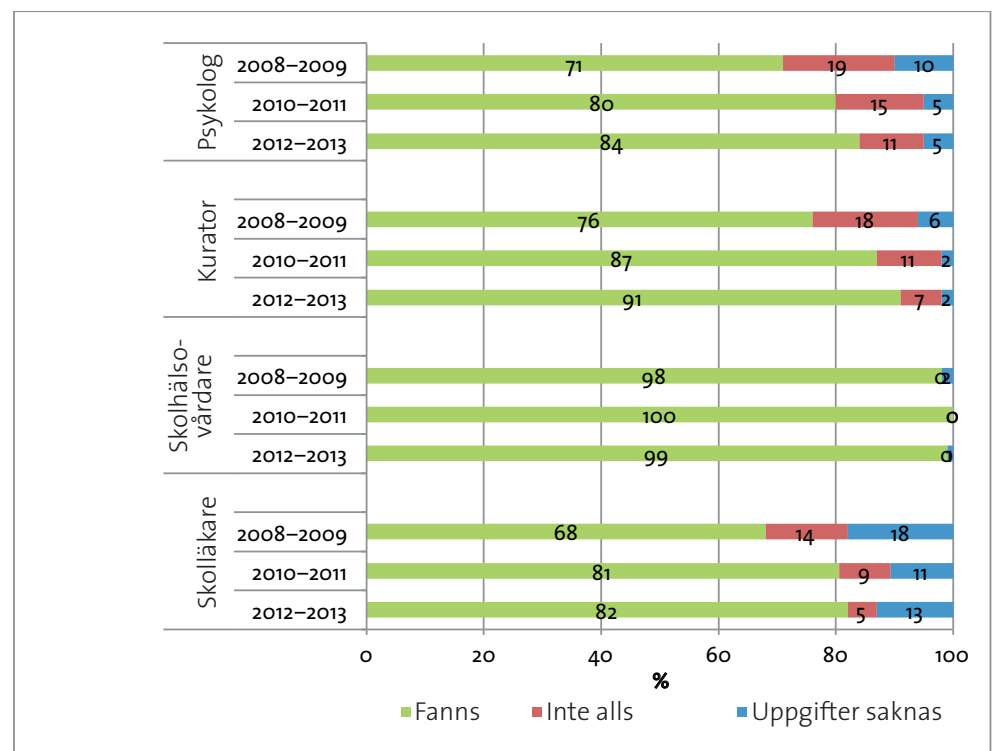

Diagram 1. Tillgången på personal inom elevvården läsåren 2008–2009, 2010–2011 och 2012–2013.

Gemensam praxis

Praxis och instruktioner som är skriftliga och som avtalats gemensamt beskriver i vilken omfattning och på vilket sätt skolorna kommit överens om hur man ska agera i olika situationer och vid behov också ingripa. De möjliggör också en systematisk uppföljning av verksamheten. Totalt 84 procent av skolorna har gemensam skriftlig praxis för registrering av frånvaron, 71 procent för det alkohol- och drogförebyggande arbetet bland eleverna och 66 procent för uppföljningen och registreringen av skololycksfall. (Diagram 2.)

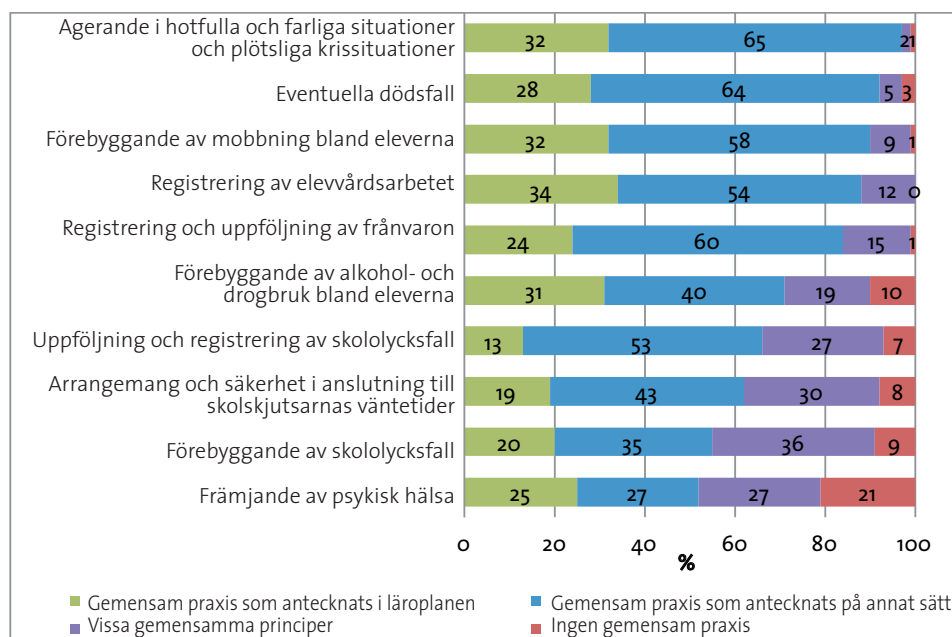

Diagram 2. Skolans gemensamma praxis för hur man ska agera i olika situationer.

Delaktighet

Delaktigheten granskar elevernas och deras föräldrars/vårdnadshavares möjligheter att delta i utvärderingen och utvecklingen av skolan och elevvården. Det har endast skett små förändringar i elevernas delaktighet mellan åren 2010–2011 och 2012–2013 (diagram 3).

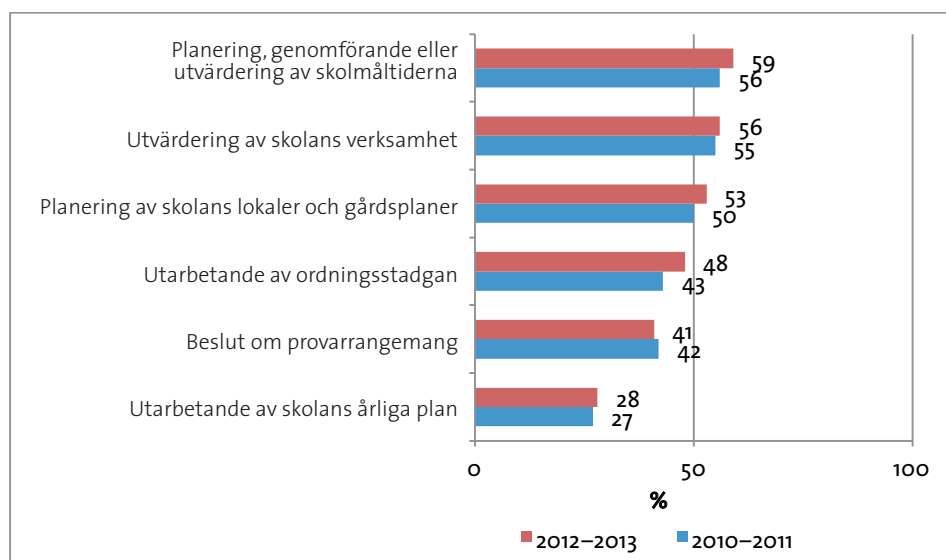

Diagram 3. Elevernas möjligheter att delta i planeringen, organiseringen och utvärderingen av skolans verksamhet. Skolornas andel i procent.

LITTERATUR

Enkäten Hälsa i skolan.

http://www.thl.fi/sv_SE/web/sv/statistik/undersokningar/halsa_i_skolan.

Lagen om elev- och studerandevård 1287/2013.

Saaristo V, Wiss K, Peltonen H & Kuusela J. Främjande av hälsa och välbefinnande i den grundläggande utbildningen 2011. Faktablad. 22.5.2012. THL

TEAvisari. www.thl.fi/sv_SE/web/sv/forskning/verktyg/teaviisari

Hälsö- och sjukvårdslagen 1326/2010.

Wiss K & Rimpelä M. 2010. Oppilashuol- lon henkilöstö ja toiminnan painotus. I: Rimpelä M, Fröjd S & Peltonen H. (red.): Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen perusopetuksessa 2009. Koulutuksen seurantaraportit 2010:1. Utbildningsstyrelsen.

Vanligast är att eleverna deltar i planeringen, genomförandet och utvärderingen av skolmåltiderna (59 %), utvärderingen av skolans verksamhet (56 %), planeringen av skolans lokaler och gårdsplaner (53 %) och utarbetandet av ordningsstadgan (48 %). Ovanligast är det att eleverna deltar i utarbetandet av skolans årliga plan (28 % av skolorna).

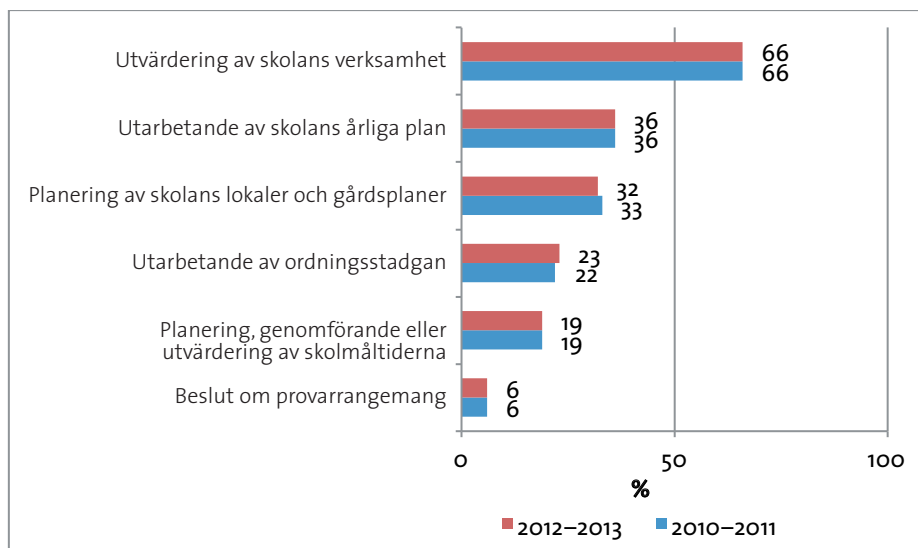

Diagram 4. Föräldrarnas/vårdnadshavarnas möjligheter att delta i planeringen, organiseringen och utvärderingen av skolans verksamhet. Skolornas andel i procent läsåret 2010-2011 och 2012-2013.

Också föräldrarnas/vårdnadshavarnas delaktighet har varit oförändrad under den tvååriga uppföljningsperioden. Vanligast (66 % av grundskolorna) är att föräldrarna deltar i utvärderingen av skolans verksamhet. I var femte skola (19 %) deltar föräldrarna i planeringen, genomförandet och utvärderingen av skolmåltiderna. (Diagram 4.)

TEAvisari ger information för arbetet med att främja hälsa och välbefinnande i skolan

Webbtjänsten TEAvisari synliggör grundskolornas arbete för att främja hälsa och välbefinnande och en verksamhetskultur som bygger på gemenskap. Den fungerar som ett verktyg för utveckling, planering och ledning också för utbildningsanordnare och ger information som stöd för beredningen av en skolspecifik elevvårdsplan.

De resultat som presenteras i denna publikation är exempel på sådana uppföljningsdata som TEAvisari tar fram och som kan användas vid utvärderingen av verksamheten i grundskolorna. De skolspecifika uppgifterna ger möjlighet till att jämföra olika skolor sinsemellan. Resultatet visar på styrkor och skillnader mellan skolorna i de frågor som ingår i datainsamlingen. Samtidigt får skolan mer uppföljningsdata, och även utvecklingsbehov i arbetet med att främja hälsan och välbefinnandet i skolorna lyfts fram.

TEAvisari är ett likvärdigt uppföljningssystem som lämpar sig för olika skolformer. Systemet ger också möjlighet att följa upp förändringar i olika skolformer. Lagen om elev- och studerandevård, som träder i kraft i början av augusti 2014, förutsätter att utbildningsanordnare i fortsättningen systematiskt ska utvärdera elevvården och offentliggöra de viktigaste resultaten. TEAvisari är ett fungerande och tillförlitligt redskap också för detta ändamål.

Wiss K, Saaristo V, Ståhl T, Peltonen H & Laitinen K. Främjande av hälsa och välbefinnande i den grundläggande utbildningen 2012. Forskning i korthet 14. Helsingfors 2014. Institutet för hälsa och välfärd, Helsingfors.

Institutet för hälsa och välfärd,
PB 30 (Mannerheimvägen 166),
00271 Helsingfors
Telefon: 029 524 6000

ISBN (tryckt) 978-952-302-245-4
ISBN (nätpublikation) 978-952-302-246-1
ISSN (nätpublikation) 2323-5179

www.thl.fi/sv_SE/web/sv/forskning/verktyg/teaviisari

www.oph.fi/utvardering_och_statistik/statistik/framjande_av_halsa_och_valfard